

POLSKA FUNDACJA NAUKI, KULTURY I SZTUKI w Warszawie (PFNKiS)

Rok powstania: 1994

-1-

Nota biograficzna i charakterystyka twórczości Zygmunta Jana Rumla

Zygmunt Jan Rumel urodził się 22 lutego 1915 roku w Piotrogradzie. Jego ojciec, Władysław Rumel w czasie I wojny światowej walczył w armii carskiej, a po 1918 r. w Wojsku Polskim, m.in. w wojnie polsko-bolszewickiej. Był kawalerem Orderu Virtuti Militari. W ramach osadnictwa wojskowego otrzymał ziemię na Wołyniu, koło Wiśniowca. W powiecie krzemienieckim był znanym działaczem i społecznikiem. Także matka Zygmunta - Janina z Tymińskich, udzielała się społecznie, m.in. w pracach Uniwersytetu Ludowego w Różynie, gdzie prowadziła zajęcia plastyczne. Pisała także wiersze pod pseudonimem Liliana. Może to po niej Zygmunt Jan Rumel odziedziczył wrażliwość i talent pisarski? Państwo Rumlowie mieli czworo dzieci: Stanisława, Zygmunta, Bronisława i Zofię.

Zygmunt Jan Rumel był absolwentem słynnego Liceum Krzemienieckiego, które ukształtowało jego świadomość kulturową, humanizm, a przede wszystkim patriotyzm rozumiany ponad podziałami narodowościowymi. To wszystko odnajdujemy w jego poezji. W tych latach szkolnych mieszkał na stacji w dworku należącym niegdyś do rodziny Juliusza Słowackiego, a gdzie obecnie mieści się Muzeum Słowackiego.

Szkoła Rumla, Liceum Krzemienieckie, o chlubnych tradycjach, zwana Atenami Wołyńskimi, promieniowała kulturą na cały region. Po zdaniu matury w 1935 roku, Rumel przeniósł się do Warszawy, gdzie podjął studia polonistyczne na Uniwersytecie Warszawskim. Nie zaprzestawał działalności poetyckiej – swoje wiersze deklamował m.in. na spotkaniach Kresowian. Wśród innych uczestniczyła w nich Krystyna Krahelska, poległa w Powstaniu Warszawskim, także poetka, której postać została uwieczniona w pomniku Warszawskiej Syrenki pisze w swojej książce „Dwie matki” krewna Rumla, Ewa Kaniewska. Już jako student polonistyki, w czasie wakacji uczestniczył w zebraniach kół wiejskich, w konkursach czytelniczych, w wykładach Uniwersytetu Ludowego w Różynie. Udzielał pomocy przy redagowaniu czasopisma „Młoda Wieś - Młode Seło”.

POLSKA FUNDACJA NAUKI, KULTURY I SZTUKI w Warszawie (PFNKiS)

Rok powstania: 1994

-2-

Służbę wojskową odbył na dywizyjnym kursie podchorążych we Włodzimierzu Wołyńskim. W wojnie obronnej 1939 roku brał udział jako podporucznik artylerii. Później podjął działania konspiracyjne. Już na początku 1940 roku został kierownikiem punktu łączności i magazynu Batalionów Chłopskich przy ulicy Narutowicza w Warszawie. Prowadził tam sklep z naczyniami, który był jednocześnie pierwszym miejscem drukarni „Roch” - BCh. Praca ta stała się inspiracją do napisania wiersza „Drukarnia”. Również brat Rumla, Bronisław pracuje w konspiracji. W 1940 roku NKWD aresztuje Bronka wraz z całą grupą osób ze Związku Walki Zbrojnej (ZWZ). W czerwcu 1941 roku, gdy go stracono miał 25 lat.

Po dekonspiracji punktu, jesienią 1941 roku, Rumel, na polecenie Komendy Głównej BCh udał się na Wołyń, by ocenić możliwości działań konspiracyjnych. Doprowadziło to do powołania VIII Okręgu Batalionów Chłopskich (Wołyń), którego komendantem został właśnie Rumel. Do jego zadań należała organizacja kolportażu, samoobrony, łączności, a przede wszystkim oddziałów partyzanckich. Grupa podejmowała także działania propagandowe wśród ludności ukraińskiej, co było reakcją na zbrodnie UPA. Rumel obok pracy konspiracyjnej cały czas tworzy poezję. Wspomina pani Anna Rumlowa: „Wstawał bardzo wcześnie, o piątej rano. Były to jedyne godziny przeznaczone na pisanie – oczywiście jeżeli mógł pozostać w domu.”

Rumel wraz z żoną mieszkał we wsi Wólka Sadowska w powiecie horochowskim. Stamtąd wyruszył latem 1943 roku z dwoma towarzyszami - Krzysztofem Markiewiczem i przewodnikiem Witoldem Dobrowolskim, jako emisariusz Armii Krajowej lub Batalionów Chłopskich by przeprowadzić rozmowy z dowództwem UPA celem powstrzymania masowych rzezi ludności polskiej. Jan Karski na łamach swojej książki „Jedno życie” w tomie drugim opowiada, cytując: „*jak przed tym wyjazdem opowiadał mu Rumel o ciągłych antagonizmach ukraińsko-polskich, konkludując, że na tym obszarze bezwzględnie powinien zostać*

POLSKA FUNDACJA NAUKI, KULTURY I SZTUKI w Warszawie (PFNKiS)

Rok powstania: 1994

-3-

zainstalowany terenowy delegat rządu” i tak właśnie się stało. Został nim Kazimierz Banach, ten który mianował Rumla komendantem BCh okręgu VIII na Wołyń.

Anna Rumlowa w książce „Twierdzą nam będzie każdy próg” pisze, cytując: „Dnia 10 lipca 1943 roku na samotnym chutorze między Różynem a Turzyskiem zginął mój mąż, Jan Zygmunt Rumel pseudonim „Krzysztof Poręba”, komendant BCh okręgu VIII, wraz ze swoim młodziutkim adiutantem, Krzysztofem Markiewiczem i innym towarzyszem walki, którego nazwiska nie znam. Lasom zabużańskim przybyła jeszcze jedna bezimienna zbiorowa mogiła – nie kurhan, jaki sobie poległy poeta zamarzył. Mogiła, której ślad zatarta przyroda”.

Najprawdopodobniej został przez Ukraińców żywcem rozerwany końmi. Miał 28 lat.

Pierwsze próby poetyckie Zygmunta Rumla, opublikowane w szkolnym piśmie, datują się na rok 1934.

Rękopisy wierszy Rumla przetrwały dzięki żonie poety, która z rodzinnym archiwum („nazwanym: walizką Rumłów”) przeszła m.in. przez powstanie warszawskie jako sanitariuszka.

Wybór jego wierszy dokonany przez Annę Kamieńską wydano pośmiertnie dopiero w 1975 r. Zdaniem Bożeny Gorskiej poezja Rumla wykazuje wyraźne wpływy twórczości Słowackiego i Norwida.

Poezja Rumla jest świadectwem wielkiej dojrzałości młodego Autora, jego świadomości ciężaru historii i znaczenia kultury narodowej – jest to twórczość istotna dla wspólnoty, i pisana dla niej – tak twierdzi Aleksandra Niemirycz.

Zygmunt Jan Rumel napisał około 70-ciu wierszy, a przynajmniej tyle dotrwało do naszych czasów.

Dziękuję i zapraszam Państwa do wysłuchania deklamacji wierszy naszego bohatera, ale zanim to nastąpi wysłuchamy kontekstu historycznego.